

mjr dr Mariusz Domżański

Dowództwo 18 Dywizji Zmechanizowanej im. gen. broni Tadeusza Buka

ORCID: 0000-0002-7749-2598

mail: mariuszdomzanski89@gmail.com

Fakultatywne zwolnienie ze służby funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego

Streszczenie

Ustawodawca utworzył Służbę Kontrwywiadu Wojskowego jako służbę specjalną, właściwą w sprawach ochrony przed zagrożeniami wewnętrznymi dla obronności państwa, bezpieczeństwa i zdolności bojowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej. Służba Wywiadu Wojskowego, jako służba specjalna, jest właściwa w sprawach ochrony przed zagrożeniami zewnętrznymi dla obronności państwa, bezpieczeństwa i zdolności bojowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej. W związku z tym, że zadania obu tych służb mają bardzo duże znaczenia dla obronności kraju ważny jest też status funkcjonariuszy tych służb, a szczególnie stabilność służby.

Słowa kluczowe

służby mundurowe, zwolnienie, stosunek służbowy

Wstęp

Stosunek służbowy funkcjonariuszy służb mundurowych ma wiele swoistych cech, które odróżniają go od stosunku pracy. Najważniejsze cechy to: publicznoprawny charakter zatrudnienia i wynikająca z tego nierównorzędność stron, jednostronny tryb zwolnienia ze służby, wzmożona dyspozycyjność i podporządkowanie, szczególny charakter obowiązków, trwałość zatrudnienia.

Ustawy regulujące stosunki służbowe zawierają zamknięte katalogi stanów faktycznych, których wystąpienie umożliwia zwolnienie funkcjonariusza ze służby. Ustawa z 9 czerwca 2006 roku o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego¹ wyróżnia przyczyny obligatoryjne oraz fakultatywne zwolnienia ze służby. Mając na względzie ograniczenia objętościowe artykułu, autor skupił się na przedmiotowych regulacjach dotyczących wyłącznie przesłanek fakultatywnych.

**Niewywiązywanie się z obowiązków służbowych w czasie odbywania
służby stałej, stwierdzone w dwóch kolejnych opiniach,
między którymi upłynęło co najmniej 6 miesięcy
(art. 19 ust. 2 pkt 1 ustawy)**

Pierwszą przesłanką, której wystąpienie powoduje fakultatywne zwolnienie funkcjonariusza ze służby, jest uzyskanie przez niego negatywnej opinii służbowej.

Istotny w przypadku wystąpienia tej przesłanki jest rodzaj służby pełnionej przez funkcjonariusza. Funkcjonariusz zostaje mianowany na stałe po upływie okresu służby przygotowawczej trwającej 3 lata i uzyskaniu pozytywnej oceny ogólnej w opinii służbowej. W przypadkach uzasadnionych szczególnymi kwalifikacjami szef SKW (SWW) może skrócić okres jego służby przygotowawczej albo zwolnić funkcjonariusza od jej odbywania.

Funkcjonariusz podlega okresowemu opiniowaniu służbowemu przeprowadzanemu w służbie stałej raz na 2 lata.

Aktem prawnym określającym szczegółowe zasady i tryb okresowego opiniowania służbowego funkcjonariuszy SKW jest rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z 21 marca 2022 roku w sprawie opiniowania służbowego funkcjonariuszy służby Kontrwywiadu Wojskowego², dla funkcjonariuszy SWW – rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z 10 lutego 2017 roku

- 1 Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego, t.j., Dz.U. 2023, poz. 2098, z późn. zm.
- 2 Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie opiniowania służbowego funkcjonariuszy służby Kontrwywiadu Wojskowego, Dz.U. 2022, poz. 780.

w sprawie opiniowania służbowego funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego³.

Celem opiniowania służbowego jest zweryfikowanie dalszej przydatności funkcjonariusza do służby⁴. Niewątpliwie jest to najodpowiedniejsza i najskuteczniejsza forma korygowania niewłaściwego i utrwalania pożądanego sposobu wypełniania obowiązków służbowych przez funkcjonariuszy⁵. Przyczynia się również do optymalizacji sposobu wykonywania obowiązków służbowych przez opiniowanego. Istotą opiniowania służbowego jest ustalenie celów i zasad oraz kryteriów, podmiotu i przedmiotu oraz terminów oceniania⁶.

Niewątpliwie opinia służbowa ma pewne cechy uznaniowości oraz subiektywizmu, nie może jednak nosić znamion dowolności. Opiniujący powinien dokonać wszechstronnej oceny konkretnego funkcjonariusza, z uwzględnieniem w procesie opiniowania zarówno pozytywów, jak i negatywów dotyczących opiniowanego⁷.

Instytucją mającą na celu ochronę funkcjonariusza przed nierzetelnym i stronniczym opiniowaniem służbowym jest możliwość odwołania się od otrzymanej opinii do wyższego przełożonego⁸.

Opiniowany może wnieść odwołanie od opinii, za pośrednictwem ją wydającego, w terminie 30 dni od dnia zapoznania się z nią. Możliwe jest uwzględnienie opinii przez wydającego ją i wydanie nowej. Odwołanie, które wydający opinię uzna za nieuzasadnione, przesyła w terminie 14 dni (w przypadku SWW) lub 7 dni (w przypadku SKW) od dnia jego otrzymania przełożonemu właściwemu do rozpatrzenia odwołania, wraz z opinią i pisemnym uzasadnieniem swojego stanowiska w sprawie, a także z kompletem materiałów będących podstawą wydania opinii.

3 Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 lutego 2017 r. w sprawie opiniowania służbowego funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Dz.U. 2017, poz. 507.

4 B. Jaworski, *System opiniowania funkcjonariuszy służb mundurowych*, „Acta Universitatis Lodziensis” 2019, t. 87, s. 105–117.

5 Z. Ścibiorek, *Personel w organizacjach zhierarchizowanych*, Szczytno 2012, s. 179.

6 A. Pocztowski, *Zarządzanie zasobami ludzkimi. Strategie, procesy, metody*, Warszawa 2008, s. 264.

7 M. Domżański, *Przyczyny obligatoryjnego rozwiązania stosunku służbowego w wybranych służbach mundurowych*, „Prawo i Polityka” 2023, t. 11, s. 41.

8 Wyrok NSA z dnia 1 grudnia 2016 r., I OSK 2365/15, LEX nr 2190274.

W przypadku funkcjonariuszy SKW przełożony właściwy do rozpatrzenia odwołania po zapoznaniu się ze sprawozdaniem komisji utrzymuje w mocy zaskarżoną opinię, zmienia ją bądź uzupełnia albo uchyla zaskarżoną opinię i wydaje nową. W razie braku podstaw prawnych do sporządzenia opinii służbowej opinia jest uchylana. Natomiast w przypadku funkcjonariuszy SWW przełożony właściwy do rozpatrzenia odwołania może uchylić zaskarżoną opinię służbową i poleca wydanie nowej opinii, wskazuje okoliczności, które należy wziąć pod uwagę przy jej wydawaniu, lub utrzymuje w mocy zaskarżoną opinię.

Funkcjonariusz SKW ma prawo w terminie 14 dni od dnia zawiadomienia go o nieuwzględnieniu w całości lub w części odwołania złożyć wnioszek o ponowne rozpatrzenie jego odwołania do szefa SKW. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku funkcjonariusza SWW, z tym zastrzeżeniem, że możliwość ta istnieje wyłącznie wówczas, gdy w dwóch kolejnych opiniach służbowych, między którymi upłynęło co najmniej 6 miesięcy, stwierdzono niewywiązywanie się z obowiązków służbowych na zajmowanym stanowisku służbowym. Co istotne, rozstrzygnięcie szefów SKW bądź SWW wyczerpuje tryb rozpatrywania odwołania.

Rozstrzygnięcie wyższego przełożonego bądź szefa odpowiedniej służby nie podlega kontroli sądu administracyjnego⁹. Opinia służbowa jest aktem wydawanym w ramach podległości służbowej między przełożonym a podwładnym¹⁰. Ten zakres władzy służbowej pozostaje poza kontrolą sądową¹¹. Procedura administracyjna nie ma zastosowania do prowadzonego procesu opiniowania służbowego¹². Wydaje się, że jest trafny pogląd, że opinia służbowa nie posiada cech niezbędnych do tego, żeby konkretny akt organu był decyzją administracyjną¹³.

Z analizy rozwiązań systemowych wynika, że sądy administracyjne nie mają podstaw do merytorycznego badania zarówno trafności ocen zawartych

9 Uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 3/11, LEX nr 1089623.

10 Wyrok NSA z dnia 10 kwietnia 2003 r., II SA 1434/02, LEX nr 142367.

11 Postanowienie WSA w Rzeszowie z dnia 5 listopada 2014 r., II SA/Rz 1214/14, LEX nr 1534310.

12 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 kwietnia 2007 r., II SA/Wa 2225/06, LEX nr 338209.

13 Postanowienie NSA z dnia 16 grudnia 2014 r., I OSK 3114/14, LEX nr 1591024.

w opinii służbowej, jak i sposobu opiniowania¹⁴. Sprawa opiniowania nie jest sprawą administracyjną, a opinia służbowa nie ma cech rozstrzygnięcia sprawy administracyjnej ani w znaczeniu procesowym, ani materialnym¹⁵.

**Skazanie prawomocnym wyrokiem za przestępstwo,
które nie jest przestępstwem umyślnym ściganym z urzędu
(art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy)**

Kolejną przesłanką warunkującą fakultatywne zwolnienie ze służby jest skazanie funkcjonariusza prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo, które nie jest przestępstwem ściganym z urzędu.

Niekaralność jest jednym z podstawowych kryteriów mających znaczenie podczas procedowania kandydata do służby i jest to atrybut funkcjonariusza niezbędny przez cały okres jego pozostawania w służbie. Ma to być gwarantem tego, że odpowiedzialną służbę na rzecz społeczeństwa będą pełnili wyłącznie starannie dobrani i wyselekcjonowani funkcjonariusze.

Dla zwolnienia funkcjonariusza na podstawie omawianej przesłanki bez znaczenia jest to, że w tej samej sprawie toczyło się postępowanie dyscyplinarne, niezakończony w momencie wydania decyzji w sprawie zwolnienia ze służby¹⁶.

W obecnym stanie prawnym większość przestępstw to przestępstwa publicznoskargowe, co oznacza, że ich ściganiem zajmuje się oskarżyciel publiczny (prokurator) działający w imieniu państwa¹⁷. Drugim trybem ścigania jest tryb prywatnoskargowy, który przewiduje przestępstwa z oskarżenia prywatnego (w trybie prywatnoskargowym). Z przepisów ustawy karnej musi wprost wynikać, jaki jest zakres ścigania określonego w niej przestępstwa.

Popelnienie przez funkcjonariusza przestępstwa uniemożliwia pozostawienie go w służbie ze względu na to, że podjęte przez funkcjonariusza działania godzą w społeczny wizerunek danej formacji mundurowej, przyczyniają

14 Wyrok NSA z dnia 20 grudnia 2013 r., I OSK 2732/12, LEX nr 1529035.

15 Postanowienie NSA z dnia 12 kwietnia 2013 r., I OSK 302/13, LEX nr 1320436.

16 Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 18 października 2005 r., II SA/Bd 601/05, LEX nr 866193.

17 L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 1999, s. 58.

się do obniżenia zaufania społecznego do tej instytucji¹⁸. Wiąże się to zarówno z faktem samego skazania, jak i dopuszczenia się przestępstwa. Funkcjonariusze służb mundurowych, z racji ich szczególnego statusu prawnego oraz celu pełnionej służby, są zobowiązani do zachowania szczególnie wysokich standardów zawodowych i moralnych. Popełnienie przestępstwa w oczywisty sposób koliduje z tymi standardami oraz interesem społecznym.

Przeciwdziałanie negatywnym zachowaniom funkcjonariuszy ma również za zadanie budowę pozytywnego wizerunku tych służb i zapobieganie jego pogorszeniu¹⁹. Oczywiście jest, że każdy funkcjonariusz służby mundurowej powinien cechować się nienaganną postawą moralno-etyczną. Musi mieć świadomość, że niegodne zachowanie zarówno w służbie, jak i poza nią negatywnie wpływa na odbiór społeczny całej formacji, w której pełni on służbę²⁰.

Wykładnia celowościowa przepisu jednoznacznie wskazuje, że jeżeli przyczyną zwolnienia jest popełnienie przestępstwa, to nie ma znaczenia prawnego, kiedy zostało ono popełnione²¹.

Dla prawidłowości zastosowania analizowanej przesłanki bez znaczenia jest, czy rozstrzygnięcie zostało oparte na kopii wyroku czy na podstawie informacji uzyskanej z sądu. Istotne jest, że w obrocie prawnym funkcjonuje wyrok sądu, który daje podstawę do zastosowania wymienionej przesłanki zwolnienia ze służby²².

Nieobecność funkcjonariusza w służbie przez okres powyżej 3 miesięcy z powodu tymczasowego aresztowania (art. 19 ust. 2 pkt 3 ustawy)

Zgodnie z art. 258 § 1 kodeksu postępowania karnego tymczasowe aresztowanie można zastosować, jeżeli zachodzi:

- 18 Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 1 lipca 2009 r., II SA/Sz 245/09, LEX nr 553211.
- 19 Wyrok TK z dnia 8 października 2002 r., K 36/00, LEX nr 56627; B. Opaliński, *Postępowanie dyscyplinarne funkcjonariuszy służb mundurowych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Zagadnienia wybrane*, [w:] *Funkcjonowanie służb mundurowych i żołnierzy zawodowych w polskim systemie prawnym. Zagadnienia wybrane*, red. B. Opaliński, P. Szustakiewicz, Warszawa 2015, s. 34.
- 20 Wyrok NSA z dnia 23 kwietnia 2014 r., I OSK 927/13, LEX nr 1480912.
- 21 Wyrok NSA z dnia 20 czerwca 2007 r., I OSK 1243/06, LEX nr 377351.
- 22 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 kwietnia 2017 r., II SA/Wa 985/16, LEX nr 2296409.

1) uzasadniona obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, kiedy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu,

2) uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne²³.

Do przyjęcia przesłanek umożliwiających zastosowanie tymczasowego aresztowania nie jest konieczne dokonanie ustaleń, z których wynikałoby, że oskarżony z całą pewnością podejmie próbę takich działań, wystarczająca jest w tym zakresie uzasadniona obawa nastąpienia takich działań²⁴. Przykładem sytuacji uzasadniającej obawę ukrycia się oskarżonego jest nieodbieranie wezwań oraz niestawiennictwo przed organem procesowym²⁵.

Rozwiązanie stosunku służbowego ze względu na nieobecność w służbie przez okres powyżej 3 miesięcy z powodu tymczasowego aresztowania ma na celu usunięcie ze służby funkcjonariuszy, których zachowanie godzi w autorytet wykonywanej służby. Leży to zarówno w interesie SKW/SWW, jak i państwa, na którego autorytet funkcjonariusze tych formacji mogą powoływać się podczas wykonywaniu obowiązków służbowych²⁶.

Objęcie kierowniczego stanowiska państwowego albo objęcie funkcji z wyboru w organach samorządu terytorialnego (art. 19 ust. 2 pkt 4 ustawy)

Zarówno powołanie, jak i objęcie funkcji w organach samorządu terytorialnego powoduje dla funkcjonariusza powstanie nowych zadań, których wykonywanie mogłoby uniemożliwić mu należyte wykonywanie obowiązków

23 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, t.j., Dz.U. 2025, poz. 46.

24 Postanowienie SN z dnia 11 maja 2017 r., WZ 6/17, LEX nr 2309633.

25 Postanowienie SA w Katowicach z dnia 15 kwietnia 2009 r., II AKz 256/09, LEX nr 512063.

26 Wyrok WSA w Białymstoku z dnia 21 czerwca 2016 r., II SA/Bk 181/16, LEX nr 2099502.

służbowych²⁷. Taka sytuacja może być negatywnie odbierana przez społeczeństwo oraz godzi w dobre imię służby.

Katalog „kierowniczych stanowisk państwowych” zawiera art. 2 ustawy z 31 lipca 1981 roku o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe²⁸. Są to: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, marszałkowie Sejmu i Senatu, Prezes Rady Ministrów, wicemarszałkowie Sejmu, Senatu, wiceprezes Rady Ministrów, prezes Najwyższej Izby Kontroli, minister, prezes Narodowego Banku Polskiego, rzecznicy: Praw Obywatelskich, Praw Dziecka, Finansowy, Małych i Średnich Przedsiębiorców, prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych, prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli, szefowie kancelarii Sejmu i Senatu, zastępcy szefów kancelarii Sejmu i Senatu, szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, szefa Służby Cywilnej, Główny Inspektor Pracy, zastępca Głównego Inspektora Pracy, kierownik Krajowego Biura Wyborczego, minister stanu, szef Kancelarii Prezydenta, zastępca szefa Kancelarii Prezydenta, zastępca Prokuratora Generalnego; prezes Polskiej Akademii Nauk, sekretarz stanu, członek Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, członek Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, pierwszy zastępca prezesa Narodowego Banku Polskiego, podsekretarz stanu (wiceminister), wiceprezes Narodowego Banku Polskiego, zastępcy rzecznika: Praw Obywatelskich, Praw Dziecka, Finansowego, Małych i Średnich Przedsiębiorców, zastępca prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, kierownik urzędu centralnego, wiceprezes Polskiej Akademii Nauk, wojewoda, zastępcy kierownika urzędu centralnego, wicewojewodowie.

27 E. Mazurczak-Jasińska, *Ustanie stosunku służbowego*, [w:] *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy*, t. 11, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2011, s. 337–338.

28 Ustawa z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, t.j., Dz.U. 2022, poz. 1215, z późn. zm.

Zgodnie z ustawami samorządowymi organami wykonawczymi samorządu terytorialnego są: wójt (burmistrz, prezydent miasta)²⁹, zarząd powiatu³⁰ oraz zarząd województwa³¹.

Celem zakazu pełnienia określonych stanowisk jest likwidacja uwikłania funkcjonariuszy w ramach stosunków służbowych oraz zapobieżenie powstaniu stosunków podległości i odpowiedzialności wobec innego zwierzchnika. Niepołączalność mandatu przedstawicielskiego zapewnia przejrzystość podejmowania decyzji i jest wyrazem racjonalnego zarządzania zasobami ludzkimi³².

W opinii autora przepis jest wadliwie skonstruowany, gdyż umożliwia dalsze pełnienie służby w przypadku wyboru na posła lub senatora, co stoi w sprzeczności z wykładnią celowościową analizowanego przepisu.

Nabycie prawa do emerytury w pełnym wymiarze, określonego w przepisach odrębnych (art. 19 ust. 2 pkt 5 ustawy)

Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy z 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin emerytura przysługuje funkcjonariuszowi, który w dniu zwolnienia ma 15 lat służby w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służbie Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służbie Celnej, Służbie Celno-Skarbowej lub w Służbie Więziennej, z wyjątkiem funkcjonariusza, który ma ustalone

29 Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, t.j., Dz.U. 2024, poz. 1465, z późn. zm., art. 26.

30 Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, t.j., ibidem, poz. 107, z późn. zm., art. 26.

31 Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 o samorządzie województwa, t.j., ibidem, poz. 566, z późn. zm., art. 31, ust. 1.

32 M. Zubik, *Ustrojowe założenia niepołączalności mandatu parlamentarnego*, „Przegląd Sejmowy” 2008, nr 4, s. 107.

prawo do emerytury określonej w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obliczonej z uwzględnieniem okresów służby i okresów z nią równorzędnych³³. Zgodnie z art. 18 ust. 1 przywołanej ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym kwota emerytury, bez uwzględnienia dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25 tejże ustawy, nie może przekroczyć 75% podstawy wymiaru.

Nabycie prawa do emerytury w pełnym wymiarze jest jedyną przesłanką, od której ustawodawca uzależnił możliwość zwolnienia funkcjonariusza na tej podstawie prawnej³⁴.

Analizowana przesłanka umożliwiająca zwolnienie funkcjonariusza ze służby ma na celu odpowiednie i optymalne prowadzenie przez szefa SKW/SWW polityki kadrowej pozwalającej na skuteczne i sprawne wykonywanie zadań postawionych przez ustawodawcę całej formacji. Specyfika służby w formacji mundurowej wymaga, żeby funkcjonariusz po stosunkowo długim okresie służby przeszedł na emeryturę, a ustawodawca może wprowadzić pewne ograniczenia, z czego powinien zdawać sobie sprawę funkcjonariusz, który decyduje się świadomie na podjęcie służby³⁵.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na dyrektywę Rady Unii Europejskiej 2000/78/WE z 27 listopada 2000 roku ustanawiającą ogólne warunki równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy³⁶. W art. 6 ust. 1 rzeczownego dokumentu stwierdzono, że odmienne traktowanie ze względu na wiek jest dozwolone, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami celem i jeżeli środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i konieczne. Uznać należy, że ze względu na operacyjność SKW/SWW oraz szczególne zadania, jakie przed nimi są

- 33 Ustawa z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, t.j., Dz.U. 2024, poz. 1121.
- 34 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 31 stycznia 2020 r., II SA/Wa 1457/19, LEX nr 3010668.
- 35 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 maja 2024 r., II SA/Wa 2168/23, LEX nr 3765153.
- 36 Dyrektywa Rady Unii Europejskiej 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, Dz. Urz. UE 2000, L 303/16.

stawiane, wskazują na możliwość zwolnienia funkcjonariusza z powodu osiągniętego przez niego wieku bądź odpowiednio długiego okresu służby, i nie mają przy tym znamion dyskryminacji.

Ważny interes służby (art. 19 ust. 2 pkt 6 ustawy)

Konieczność zwolnienia funkcjonariusza ze względu na ważny interes służby może wynikać z różnych okoliczności i zdarzeń świadczących o tym, że dalsze pozostawienie go w służbie jest bezcelowe. Warto zauważyć, że brak jest konieczności powiązania tej przesłanki wyłącznie z przypadkiem naruszenia obowiązków służbowych przez funkcjonariusza. Może to być również uzasadnione każdym innym zachowaniem funkcjonariusza, które uniemożliwia kontynuowanie służby bez uszczerbku dla jej ważnych interesów³⁷. Przykładem takiego stanu faktycznego będzie np. cofnięcie posiadanego przez funkcjonariusza poświadczenia bezpieczeństwa³⁸.

Pomimo że pojęcie „ważny interes służby” jest nieostre, użycie go znajduje swoje uzasadnienie w aspekcie praktycznej działalności organu kadrowego odpowiedniej służby. Umożliwia to zastosowanie analizowanego przepisu do różnych stanów faktycznych i pozwala właściwym organom na ich odpowiednią ocenę, która w konsekwencji może zdecydować o dalszym trwaniu stosunku służbowego funkcjonariusza. Ustawodawca dostrzega potrzebę ochrony interesu społecznego będącego w tym momencie tożsamym z interesem danej formacji, daje jednocześnie możliwość oceny każdego indywidualnego przypadku przez odpowiednie organy³⁹. Istotne w odczytywaniu treści zwrotu „ważny interes służby” jest również sięgnięcie do celów i zadań SKW/SWW, które to służby są właściwe w sprawach ochrony przed zagrożeniami wewnętrznymi (SKW) i zewnętrznymi (SWW) dla obronności państwa, bezpieczeństwa i zdolności bojowej Sił Zbrojnych RP oraz innych jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej. Interes danej formacji jest nadrzędny wobec interesu funkcjonariusza, a zatem funkcjonariusz ten dla dobra macierzystej formacji, z przyczyn

37 Wyrok NSA z dnia 21 kwietnia 1999 r., II SA 426/99, LEX nr 77389.

38 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 marca 2010 r., II SA/Wa 15/10, LEX nr 667168.

39 Wyrok NSA z dnia 10 lutego 2023 r., III OSK 6627/21, LEX nr 3514794.

pozamerytorycznych, nie powinien kontynuować służby⁴⁰. Oczywiście jest to, że przesłanka „ważny interes służby” powinna być w każdej indywidualnej sprawie należycie skonkretyzowana przez wskazanie okoliczności faktycznych składających się na taką ocenę.

**Likwidacja jednostki organizacyjnej SKW albo SWW
lub jej reorganizacja połączona ze zmniejszeniem obsady etatowej,
jeżeli przeniesienie funkcjonariusza odpowiednio do innej jednostki
organizacyjnej SKW albo SWW lub na niższe stanowisko służbowe
nie jest możliwe (art. 19 ust. 2 pkt 7 ustawy)**

Kolejną przesłanką zwolnienia ze służby jest likwidacja jednostki organizacyjnej SKW/SWW lub jej reorganizacja połączona ze zmniejszeniem obsady etatowej, jeżeli przeniesienie funkcjonariusza do innej jednostki lub na niższe stanowisko służbowe nie jest możliwe. Zwolnienie funkcjonariusza ze względu na likwidację jednostki organizacyjnej, w której dotychczas pełnił służbę lub jej reorganizacja, połączona ze zmniejszeniem stanów osobowych, jest możliwe wyłącznie wtedy, kiedy nie ma możliwości przeniesienia funkcjonariusza do innej jednostki organizacyjnej lub na niższe stanowisko służbowe. Niezbędna w takim przypadku jest wszechstronna analiza ewentualnego wykorzystania funkcjonariusza w innej jednostce lub na innym stanowisku. Działanie organów kadrowych musi zmierzać do znalezienia nowego stanowiska służbowego, a na organie spoczywa obowiązek zbadania wszystkich możliwości dalszego pozostania funkcjonariusza w służbie.

Ważne jest to, że organ kadrowy sam dokonuje analizy konkretnego stanowiska służbowego na podstawie posiadanych przez funkcjonariusza kwalifikacji. Bez znaczenia są przyczyny niewyznaczenia funkcjonariusza na inne stanowisko służbowe, o ile organ dokonał analizy możliwości wyznaczenia funkcjonariusza na inne stanowisko służbowe⁴¹. Analiza sytuacji kadrowej następuje w postępowaniu poprzedzającym wszczęcie procedury zwolnieniowej i jest ona wszechstronnie i dogłębnie przeprowadzona, ponieważ odpowiedni

⁴⁰ Wyrok NSA z dnia 7 marca 2019 r., I OSK 1484/17, LEX nr 2665638.

⁴¹ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 sierpnia 2017 r., II SA/Wa 2181/16, LEX nr 2358574.

dobór kadr jest istotnym elementem wpływającym na poprawne wykonywanie zadań postawionych SKW/SWW⁴².

Organ nie ma obowiązku wyjaśnienia powodów braku wyznaczenia funkcjonariusza na stanowisko. Ocena przydatności funkcjonariusza do dalszej służby należy do wyłącznej kompetencji organów kadrowych⁴³. Innymi słowy, właściwe organy posiadają wyłączne uprawnienia do kształtowania – w ramach przyznanych kompetencji – polityki kadrowej, zgodnie z potrzebami danej służby⁴⁴.

W przypadku sprzeczności pomiędzy interesem SKW/SWW a indywidualnym interesem funkcjonariusza przełożeni powinni dążyć do wyważenia obu wskazanych interesów⁴⁵, jednakże w razie braku możliwości ich wyważenia słuszny interes funkcjonariusza może mieć prymat wyłącznie wtedy, kiedy równoważy on interes służbowy⁴⁶.

Upływ 12 miesięcy od dnia zaprzestania służby z powodu choroby (art. 19 ust. 2 pkt 7a ustawy)

Przesłanką umożliwiającą zwolnienie funkcjonariusza ze służby jest upływ 12 miesięcy od dnia zaprzestania służby z powodu choroby.

Przy podjęciu decyzji o zwolnieniu funkcjonariusza konieczne jest spełnienie równocześnie trzech przesłanek: zaprzestanie służby, choroba powodująca to zaprzestanie oraz upływ 12 miesięcy. Przepis wymaga koniunkcji tych trzech przesłanek, które muszą być interpretowane wąsko⁴⁷.

Do spełnienia tej przesłanki istotne jest to, że przyczyną niepodjęcia służby po okresie zwolnienia lekarskiego była choroba. Brak przedstawienia zaświadczenia lub orzeczenia potwierdzającego zdolność do wykonywania obowiązków służbowych należy traktować jako okoliczność „z powodu choroby”. Użyte sformułowanie „z powodu choroby” nie oznacza, że funkcjonariusz musi być chory. Choroba jako powód uzasadniający przesłankę upływu

42 Wyrok NSA z dnia 15 marca 2013 r., I OSK 1312/12, LEX nr 1339581.

43 Wyrok NSA z dnia 25 lutego 2009 r., I OSK 487/08, LEX nr 544926.

44 Wyrok NSA z dnia 14 listopada 2013 r., I OSK 3088/12, LEX nr 1612109.

45 Wyrok SN z dnia 18 listopada 1993 r., III ARN 49/93, OSNC 1994, nr 9, poz. 181.

46 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 lutego 2017 r., II SA/Wa 1453/16, LEX nr 2253600.

47 Wyrok NSA z dnia 29 stycznia 2016 r., I OSK 1188/14, LEX nr 2032699.

12 miesięcy od dnia zaprzestania służby nie musi być potwierdzona wyłącznie zaświadczeniem lekarskim⁴⁸. Po upływie 12 miesięcy dopuszczalne jest już rozwiązywanie stosunku służbowego, i to niezależnie od tego, czy funkcjonariusz jest nadal chory czy deklaruje on chęć powrotu do służby⁴⁹.

Na gruncie orzecznictwa wskazano, że przerwanie okresu 12 miesięcy może nastąpić jedynie wówczas, gdy funkcjonariusz po zakończeniu leczenia, ale przed upływem 12 miesięcy od zaprzestania świadczenia służby z powodu choroby stawia się do służby i zostanie dopuszczony do wykonywania obowiązków służbowych⁵⁰. Gotowość do podjęcia służby w sytuacji, gdy brak jest stosownego obligatoryjnego zaświadczenia lekarskiego, że ustała przyczyna zaprzestania służby z powodu choroby, nie stanowi podstawy przerwania biegu okresu 12 miesięcy⁵¹. Bez znaczenia jest również to, że po upływie 12 miesięcy od zaprzestania służby z powodu choroby stan zdrowia pozwala mu na podjęcie służby⁵².

Na gruncie analizowanego przepisu należy wskazać, że konkretna choroba, która stała się przyczyną zaprzestania służby, trwała przez cały okres ochronny. Wystarczające jest, żeby funkcjonariusz nieprzerwanie korzystał ze zwolnienia lekarskiego w ciągu 12 miesięcy. Bez znaczenia, czy leczył się na jedną jednostkę chorobową czy w tym czasie były wydawane zwolnienia lekarskie w związku z leczeniem innych dolegliwości. Nieobecności spowodowane różnymi jednostkami chorobowymi, ale następującymi po sobie w kolejnych okresach czasu należy zsumować⁵³.

- 48 Wyrok WSA w Kielcach z dnia 25 marca 2021 r., II SA/Ke 790/20, LEX nr 3185395.
- 49 Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 13 lutego 2018 r., IV SA/Gl 1040/17, LEX nr 2465000.
- 50 Wyrok NSA z dnia 23 maja 2019 r., I OSK 499/18, LEX nr 2730687.
- 51 Wyrok NSA z dnia 24 lutego 2010 r., I OSK 1188/99, LEX nr 591219.
- 52 Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 21 listopada 2019 r., IV SA/Wr 365/19, LEX nr 2757011.
- 53 Wyrok NSA z dnia 27 marca 2008 r., I OSK 537/07, LEX nr 494859.

Dwukrotne nieusprawiedliwione niestawienie się na badania zlecone przez komisję lekarską lub niepoddanie się im albo w przypadku dwukrotnego nieusprawiedliwionego niestawienia się na obserwację w podmiocie leczniczym w przypadku wyrażenia zgody przez funkcjonariusza, chyba że skierowanie do komisji lekarskiej nastąpiło na wniosek funkcjonariusza (art. 19 ust. 2 pkt 8 ustawy)

Funkcjonariusz jest obowiązany poddać się badaniom zleconym przez komisję lekarską, w tym również badaniom specjalistycznym, psychologicznym i dodatkowym.

Stawiennictwo na badanie przed komisją lekarską nie jest obowiązkiem który wpisywałby się w pojęcie „zajęcia służbowe”. Konieczność zbadania stanu zdrowia funkcjonariusza nie wynika z zajmowanego stanowiska służbowego. Każdy funkcjonariusz musi posiadać stan zdrowia umożliwiający mu pełnienie służby. Zwolnienie lekarskie usprawiedliwia wyłącznie nieobecność na zajęciach służbowych przewidzianych w jego zakresie obowiązków.

W skierowaniu do komisji lekarskiej organ uprawniony ustala konkretny termin i miejsce stawienia się funkcjonariusza przed właściwą komisją. W razie zaistnienia okoliczności, które uniemożliwiają stawiennictwo w ustalonym terminie, organ powinien zmienić termin wcześniej ustalony. Funkcjonariusz jest zobligowany do stawiennictwa przed komisją lekarską w terminie wskazanym w skierowaniu.

Stawienie się przed komisją rozpoczyna drugi, odrębny etap postępowania toczącego się już przed komisją i wówczas to komisja określa badania, termin ich wykonania, dokumenty, jakie należy przedłożyć itp.

Zwolnienie lekarskie obejmujące swym zakresem termin zgłoszenia się na badania przed komisją lekarską nie usprawiedliwia niestawienia się przed komisją⁵⁴. Określenie „nieusprawiedliwione” użyte w ustawie pragmatycznej dotyczy niewątpliwie także przesłanki „niepoddania się badaniom”, następującej po spójniku „lub” wyrażającym możliwość wymienną. Określenie „nieusprawiedliwione niepoddanie się badaniom” oznacza, że osoba, której to dotyczy, bez uzasadnionej przyczyny, mając świadomość ciężącego na niej obowiązku i nie podlegając żadnym znaczącym ograniczeniom – czyli ze swojej winy –

54 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 czerwca 2015 r., II SA/Wa 1603/14, LEX nr 1768421.

obowiązku tego nie wykonała. Wpisanie przez lekarza w zaświadczeniu o chorobie skarżącego wskazania „chory może chodzić” nie zawsze oznacza, że w okresie nim objętym chory mógł poddać się badaniom, na które został skierowany. Należy zauważyć, że może zaistnieć sytuacja, że funkcjonariusz pomimo braku przeciwwskazań do chodzenia nie będzie mógł się stawić do wojskowej komisji lekarskiej. Taka sytuacja będzie miała miejsce w przypadku posiadania zwolnienia lekarskiego wystawionego przez lekarza psychiatrę, zalecenie bowiem nie wyklucza istnienia, usprawiedliwionych stanem zdrowia psychicznego, przeszkód w poddaniu się przez skarżącego tym badaniom. Nieusprawiedliwione niepoddanie się badaniom oznacza, że osoba, której to dotyczy, bez uzasadnionej przyczyn, mając świadomość ciężącego na niej obowiązku i nie podlegając żadnym znaczącym ograniczeniom – czyli ze swojej winy – obowiązku tego nie wykonała⁵⁵.

Nabycie obywatelstwa innego państwa (art. 19 ust. 2 pkt 9 ustawy)

Bogusław Banaszak zdefiniował obywatelstwo „jako stosunek przynależności jednostki do państwa, z którego to stosunku wynikają skutki prawne, określone w prawie wewnętrznym danego państwa, a także prawa i obowiązki wspólne wszystkim osobom mającym to obywatelstwo, chyba że pewnym ich grupom zapewniono specjalny status”⁵⁶. Z kolei Jacek Jagielski definiuje obywatelstwo jako „instytucję prawną, której istota polega na istnieniu względnie trwałego w czasie i przestrzeni węzła prawnego łączącego jednostkę z państwem i wyznaczającego jej przynależność do tego państwa, który stwarza podstawę zaistnienia kompleksu wzajemnych praw i obowiązków jednostki i państwa”⁵⁷.

Definicja obywatelstwa pojawia się na szczeblu europejskim. Artykuł 2a Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie definiuje „obywatelstwo” jako prawną więź pomiędzy osobą a państwem i nie wskazuje na pochodzenie etniczne tej osoby. Bardziej szczegółową definicję obywatelstwa zawiera rozporządzenie (We) Nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 lipca 2007 roku

55 Wyrok NSA z dnia 14 listopada 2007 r., I OSK 78/07, LEX nr 432939.

56 B. Banaszak, *Porównawcze prawo konstytucyjne współczesnych państw demokratycznych*, Warszawa 2007, s. 181.

57 J. Jagielski, *Obywatelstwo polskie. Komentarz do ustawy*, Warszawa 2016, s. 18–19.

w sprawie statystyk Wspólnoty z zakresu migracji i ochrony międzynarodowej oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 311/76 w sprawie zestawienia statystyk dotyczących pracowników cudzoziemców⁵⁸. W myśl wspomnianego rozporządzenia „obywatelstwo” oznacza szczególną więź prawną pomiędzy osobą a jej państwem, nabytą poprzez urodzenie lub naturalizację, niezależnie od tego, czy odbywa się ona poprzez deklarację, wybór, małżeństwo lub w inny sposób zgodny z prawem krajowym (art. 2 ust. 1 lit. d).

Polskie prawo dopuszcza posiadanie wielokrotnego obywatelstwa. Zgodnie z art. 3 ustawy o obywatelstwie polskim⁵⁹ obywatel polski posiadający równocześnie obywatelstwo innego państwa ma wobec Rzeczypospolitej Polskiej takie same prawa i obowiązki jak osoba posiadająca wyłącznie obywatelstwo polskie. Ponadto obywatel polski nie może wobec władz Rzeczypospolitej Polskiej powoływać się ze skutkiem prawnym na posiadane równocześnie obywatelstwo innego państwa i na wynikające z niego prawa i obowiązki.

Z ustawy wprost wynika skutek prawny w postaci braku możliwości pełnienia takiej służby przez multiobywatela. Tego typu przepisy stanowią jednocześnie *lex specialis* wobec ogólnej zasady z art. 3 ust. 1 ustawy o obywatelstwie polskim. Należy jednak podkreślić, że są to przypadki wyjątkowe, szczególnie uzasadnione ważnym interesem państwa. Znacznie częściej spotykany jest sam wymóg posiadania obywatelstwa polskiego niezależnie od obywatelstwa innego państwa, co ciekawe nawet w przypadku służby wojskowej żołnierza zawodowego⁶⁰.

Zakończenie

W przeciwieństwie do przesłanek obligatoryjnych, wystąpienie przesłanek fakultatywnych powoduje jedynie możliwość zwolnienia funkcjonariusza

58 Rozporządzenie (We) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie statystyk Wspólnoty z zakresu migracji i ochrony międzynarodowej oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 311/76 w sprawie zestawienia statystyk dotyczących pracowników cudzoziemców, Dz. Urz. UE 2007, L 199/23.

59 Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim, t.j., Dz.U. 2023, poz. 1989.

60 Ł. Kierznowski, *Wielokrotne obywatelstwo i pozycja multiobywatela w prawie polskim*, [w:] *Umiędzynarodowienie krajowego obrotu prawnego*, t. 1, red. M. Perkowski, W. Zoń, Białystok 2016, s. 147.

ze służby. Oznacza to, że zwolnienie ze służby jest pozostawione ocenie organu. Walorem ochronnym fakultatywnego zwolnienia ze służby jest to, że podlega ono uznaniu administracyjnemu. Wynika z niego, że organ decyduje o zwolnieniu ze służby, decyzja powinna być jednak odpowiednio uzasadniona. Organ powinien wszechstronnie rozważyć zarówno dobro służby, jak i słuszny interes funkcjonariusza. Stosunkowo długa lista możliwości fakultatywnego zwolnienia funkcjonariusza Służby Kontrwywiadu Wojskowego lub Służby Wywiadu Wojskowego ze służby uzasadnia szczególną rolę tych służb w kształtowaniu bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa.

Bibliografia

- Banaszak B., *Porównawcze prawo konstytucyjne współczesnych państw demokratycznych*, Warszawa 2007.
- Domżałski M., *Przyczyny obligatoryjnego rozwiązania stosunku służbowego w wybranych służbach mundurowych*, „Prawo i Polityka” 2023, t. 11.
- Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 1999.
- Jagielski J., *Obywatelstwo polskie. Komentarz do ustawy*, Warszawa 2016.
- Jaworski B., *System opiniowania funkcjonariuszy służb mundurowych*, „Acta Universitatis Lodzianensis” 2019, t. 87.
- Kierznowski Ł., *Wielokrotne obywatelstwo i pozycja multiobywatela w prawie polskim*, [w:] *Umiędzynarodowienie krajowego obrotu prawnego*, t. 1, red. M. Perkowski, W. Zoń, Białystok 2016.
- Mazurczak-Jasińska E., *Ustanie stosunku służbowego*, [w:] *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy*, t. 11, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2011.
- Opaliński B., *Postępowanie dyscyplinarne funkcjonariuszy służb mundurowych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Zagadnienia wybrane*, [w:] *Funkcjonowanie służb mundurowych i żołnierzy zawodowych w polskim systemie prawnym. Zagadnienia wybrane*, red. Opaliński B., Szustakiewicz P., Warszawa 2015.
- Pocztowski A., *Zarządzanie zasobami ludzkimi. Strategie, procesy, metody*, Warszawa 2008.
- Ścibiorek Z., *Personel w organizacjach zhierarchizowanych*, Szczytno 2012.
- Zubik M., *Ustrojowe założenia niepołączalności mandatu parlamentarnego*, „Przegląd Sejmowy” 2008, nr 4.

Optional Exemption from Service of Officers of the Military Counterintelligence Service and the Military Intelligence Service

Abstract

The legislator established the Military Counterintelligence Service as a special service responsible for matters of protection against internal threats to the state's defence, security, and combat capability of the Armed Forces of the Republic of Poland and other organisational units subordinate to or supervised by the Minister of National Defence. The Military Intelligence Service, in turn, was established as a special service responsible for matters of protection against external threats to the state's defence, security and combat capability of the Armed Forces of the Republic of Poland and other organizational units subordinate to or supervised by the Minister of National Defence. Due to the fact that the tasks of both of these services are of great importance for the country's defence, the status of officers of these services is also important, and in particular the stability of the service.

Keywords

uniformed services, dismissal, service relationship